ASIA LEGAL
BUSINESS LAW FIRM

ĐẠO LUẬT BẢO VỆ DỮ LIỆU CÁ NHÂN TẠI HONG KONG: PHẠM VI ÁP DỤNG, QUYỀN CHỦ THỂ DỮ LIỆU VÀ CƠ CHẾ BẢO VỆ DỮ LIỆU CÁ NHÂN

Tóm tắt: *Bài viết phân tích phạm vi áp dụng ngoài lãnh thổ của Đạo Luật Bảo vệ Dữ liệu Cá nhân của Hong Kong (**Personal Data (Privacy) Ordinance – "PDPO"**), đồng thời chỉ ra những lỗ hổng trong kiểm soát việc chuyển dữ liệu ra bên ngoài lãnh thổ Hong Kong. Bên cạnh đó, bài viết cũng làm rõ các quyền của chủ thể dữ liệu và nêu ra cơ chế thực thi cũng như chế tài áp dụng trước và sau khi PDPO được sửa đổi năm 2012.*

Từ khóa*: #bao_ve_du_lieu_ca_nhan #Hong_Kong #phap_luat #luat_chau_a*

1. Phạm vi áp dụng ngoài lãnh thổ của PDPO

Hiện nay, PDPO chưa có quy định rõ ràng về việc áp dụng PDPO bên ngoài lãnh thổ Hong Kong. Điều này có nghĩa là nếu một công ty ở Hong Kong thuê đối tác nước ngoài xử lý dữ liệu cá nhân, thì các hoạt động của đối tác này thường không bị coi là vi phạm PDPO. Hội đồng Lập pháp chỉ có quyền ban hành luật có hiệu lực ngoài lãnh thổ trong trường hợp đối tác này có các hành vi gây ảnh hưởng đến "trật tự và lợi ích công" của Hong Kong. Tuy nhiên, điều này vẫn cần có quy định rõ ràng hoặc ngụ ý trong PDPO mới có thể áp dụng.

Trong một vụ việc điển hình liên quan đến Yahoo! HK, dữ liệu cá nhân được Yahoo! China xử lý hoàn toàn tại Trung Quốc đại lục. Các nhân viên của Yahoo! China đã cung cấp dữ liệu cá nhân cho các điều tra viên Trung Quốc. Do Yahoo! HK có quyền kiểm soát dữ liệu này, có tranh cãi về việc liệu hành động này của nhân viên Yahoo! China có phải tuân thủ PDPO hay không. Kết luận cuối cùng là Yahoo! HK không bị xem là vi phạm, vì PDPO không có hiệu lực ngoài lãnh thổ Hong Kong.

Ngoài ra, PDPO có một điều khoản quan trọng về việc cấm chuyển dữ liệu cá nhân ra nước ngoài (Điều 33). Tuy nhiên, quy định này chưa bao giờ được thực thi. Nếu được áp dụng, các tổ chức sẽ chỉ được phép chuyển dữ liệu ra nước ngoài khi đáp ứng một trong năm điều kiện sau:

(i) quốc gia nhận dữ liệu nằm trong danh sách trắng của Ủy viên Bảo vệ Dữ liệu Cá nhân (Privacy Commissioner for Personal Data – "**PCPD**");
(ii) có luật bảo vệ dữ liệu tương đương với PDPO của Hong Kong;
(iii) chủ thể dữ liệu đồng ý;
(iv) chuyển dữ liệu vì lợi ích của chủ thể dữ liệu nhưng không thể lấy được sự đồng ý của chủ thể dữ liệu; hoặc
(v) bên chuyển dữ liệu có biện pháp bảo vệ dữ liệu phù hợp.

Việc chính phủ chưa thực thi Điều 33 dẫn đến tình trạng dữ liệu cá nhân của người dân Hong Kong có thể bị chuyển ra nước ngoài mà không có bất kỳ bảo vệ nào. Dù chính phủ Hong Kong đã hoàn thành khảo sát về luật bảo vệ dữ liệu tại 50 quốc gia để lập danh sách trắng, nhưng danh sách này chưa được công bố rộng rãi.

2. Quyền của chủ thể dữ liệu tại Hong Kong

Chủ thể dữ liệu tại Hong Kong có quyền tham gia vào quá trình xử lý dữ liệu cá nhân của mình, chủ yếu thông qua quyền truy cập, chỉnh sửa thông tin và một số quyền liên quan đến việc được thông báo. Ngoài ra, chủ thể dữ liệu cũng có quyền từ chối nhận tiếp thị trực tiếp (direct marketing), dựa trên nguyên tắc yêu cầu sự đồng ý trước (opt-in).

2.1. **Quyền được thông báo về việc xử lý dữ liệu:** Khi thu thập dữ liệu cá nhân, tổ chức thu thập có trách nhiệm thông báo cho chủ thể dữ liệu về mục đích sử dụng cũng như các thông tin liên quan trước khi tiến hành thu thập. Đặc biệt, nếu dữ liệu được sử dụng cho mục đích tiếp thị trực tiếp, tổ chức phải cung cấp thông báo riêng và xin phép chủ thể dữ liệu trước khi sử dụng dữ liệu cá nhân cho mục đích này. Tuy nhiên, pháp luật lại không đặt ra yêu cầu bắt buộc về việc thông báo cho chủ thể dữ liệu khi dữ liệu cá nhân của họ bị tiết lộ trong quá trình xử lý, ngoại trừ trường hợp chia sẻ dữ liệu nhằm phục vụ hoạt động tiếp thị trực tiếp.

2.2. **Quyền phản đối một số hình thức xử lý dữ liệu:** Chủ thể dữ liệu có quyền phản đối (opt-out) việc sử dụng dữ liệu cá nhân của mình trong một số trường hợp nhất định:

(i) ***Tiếp thị trực tiếp***: Chủ thể dữ liệu có quyền từ chối việc sử dụng dữ liệu cá nhân cho mục đích này. Trong hầu hết các trường hợp, tổ chức cần có sự đồng ý trước từ chủ thể dữ liệu trước khi gửi tiếp thị trực tiếp.

(ii) ***Các hình thức xử lý dữ liệu khác***: Một số hoạt động xử lý dữ liệu đòi hỏi sự đồng ý của chủ thể dữ liệu theo quy đinh pháp luật Hong Kong, nhưng nhìn chung, pháp luật Hong Kong không trao quyền phản đối chung cho chủ thể dữ liệu đối với mọi hoạt động xử lý dữ liệu, trừ khi liên quan đến quyền chỉnh sửa dữ liệu như được nêu tại mục 2.3 bên dưới.

2.3. **Quyền truy cập và chỉnh sửa dữ liệu cá nhân:**

a) Chủ thể dữ liệu có quyền:

(i) Yêu cầu xác nhận xem một tổ chức có đang lưu trữ dữ liệu cá nhân của mình hay không.
(ii) Yêu cầu cung cấp bản sao dữ liệu cá nhân của chủ thể dữ liệu. Tuy nhiên, quyền này không bao gồm phạm vi yêu cầu danh sách toàn bộ tài liệu có chứa dữ liệu cá nhân của mình.
(iii) Yêu cầu chỉnh sửa dữ liệu cá nhân nếu phát hiện thông tin không chính xác.

Ngoài ta, trong trường hợp một tổ chức đã chia sẻ dữ liệu cá nhân của chủ thể dữ liệu cho bên thứ ba trong 12 tháng gần nhất, tổ chức đó có trách nhiệm gửi bản

cập nhật dữ liệu chỉnh sửa đến bên thứ ba đó, trừ khi dữ liệu được lấy từ nguồn công khai hoặc bên thứ ba đã ngừng sử dụng dữ liệu này.

b) Phí truy cập và chỉnh sửa dữ liệu

Tổ chức có thể thu mức phí hợp lý khi cung cấp bản sao dữ liệu cá nhân theo yêu cầu của chủ thể dữ liệu và không được phép thu phí khi thực hiện yêu cầu chỉnh sửa dữ liệu hoặc từ chối yêu cầu truy cập/chỉnh sửa. Pháp luật Hong Kong cấm thu phí quá cao, nhưng không có định nghĩa cụ thể về mức phí hợp lý trong trường hợp này.

PCPD từng ra phán quyết một số trường hợp thu phí quá cao. Ví dụ, một ngân hàng từng áp dụng mức phí cố định 200 HKD (25 USD) cho mỗi yêu cầu truy cập dữ liệu. Tuy nhiên, ngân hàng này không chứng minh được rằng mức phí phản ánh đúng chi phí thực tế, nên đã phải hủy bỏ chính sách này.

3. Cơ chế thực thi và chế tài theo PDPO trước và sau sửa đổi năm 2012

Trước khi được sửa đổi vào năm 2012, PDPO của Hong Kong có nhiều hạn chế trong việc thực thi và áp dụng chế tài đối với hành vi vi phạm. PCPD không có quyền áp đặt biện pháp khắc phục hậu quả trực tiếp cho người khiếu nại và chỉ có thể ban hành thông báo cưỡng chế nếu vi phạm vẫn tiếp tục. Các chế tài hình sự yếu kém, trong khi cơ chế bồi thường dân sự gần như không được thực thi trên thực tế.

Sau khi sửa đổi, pháp lệnh đã có những cải tiến nhằm tăng cường quyền hạn của PCPD, giúp nâng cao hiệu quả thực thi. Một thay đổi quan trọng là PCPD có thể ban hành thông báo cưỡng chế ngay cả khi vi phạm không có khả năng tiếp diễn hay tái diễn. Tuy nhiên, PCPD vẫn không có quyền khởi tố trực tiếp hoặc áp đặt mức phạt hành chính. Việc thực thi hiệu quả vẫn phụ thuộc vào sự phối hợp giữa PCPD, cơ quan công tố và tòa án.

3.1. Quyền hạn của PCPD trong điều tra vi phạm

a) PCPD có quyền điều tra vi phạm theo hai cách:

(i) ***Dựa trên khiếu nại của cá nhân***: Bất kỳ cá nhân nào cũng có thể gửi đơn khiếu nại nếu cho rằng dữ liệu cá nhân của mình bị xử lý sai quy định. PDPO cũng cho phép khiếu nại tập thể, trong đó một cá nhân có thể đại diện cho nhiều người khác thực hiện khiếu nại.

(ii) ***Tự khởi xướng điều tra***: PCPD có thể tự điều tra các tổ chức mà họ nghi ngờ vi phạm PDPO, ngay cả khi không có khiếu nại từ cá nhân.

b) Quá trình xử lý khiếu nại và kết quả điều tra

Năm 2011–2012, PCPD đã giải quyết 1.502 khiếu nại, nhưng chỉ có 24 trường hợp (2%) được xác định là vi phạm. Phần lớn các khiếu nại bị rút lại, không đủ cơ sở hoặc được chuyển cho cơ quan khác xử lý. Trong số 87 vụ điều tra chính thức thì có 44 vụ bị hủy bỏ do người khiếu nại không tiếp tục khiếu nại vụ việc; 19 vụ không xác định có vi phạm; và 24 vụ xác nhận có vi phạm, nhưng chỉ có 3 vụ dẫn đến thông báo cưỡng chế.

3.2. Công cụ thực thi pháp luật của PCPD Bảo vệ Dữ liệu Cá nhân

a) Thông báo cưỡng chế (Enforcement Notices)

Khi phát hiện vi phạm, PCPD có thể ban hành thông báo cưỡng chế, yêu cầu tổ chức vi phạm thực hiện các biện pháp khắc phục và ngăn chặn tái phạm.

(i) ***Trước năm 2012***: PCPD chỉ có thể ban hành thông báo cưỡng chế nếu vi phạm có khả năng tiếp diễn hoặc tái diễn. Điều này hạn chế hiệu quả thực thi, vì nếu tổ chức vi phạm đã chấm dứt hành vi sai trái thì PCPD không thể yêu cầu biện pháp khắc phục.

(ii) ***Sau năm 2012***: Quy định này trong PDPO được sửa đổi, cho phép PCPD ban hành thông báo cưỡng chế ngay cả khi vi phạm không còn tiếp diễn.

b) Chủ động điều tra và công bố vi phạm

Ngoài việc xử lý khiếu nại, PCPD còn có quyền chủ động tiến hành thanh tra và điều tra vi phạm và công bố danh tính các tổ chức vi phạm trong các báo cáo chính thức. Ví dụ, trong vụ bê bối Octopus năm 2010, dù phát hiện vi phạm, PCPD không thể ban hành thông báo cưỡng chế nhưng đã công bố danh tính công ty vi phạm để tạo áp lực dư luận.

3.3. Chế tài áp dụng đối với hành vi vi phạm

a) Chế tài hình sự và truy tố

Vi phạm các nguyên tắc bảo vệ dữ liệu cá nhân không bị coi là tội hình sự, nhưng vi phạm các quy định khác của pháp lệnh, chẳng hạn như không tuân thủ thông báo cưỡng chế, có thể bị xử lý hình sự.

(i) ***Trước năm 2012***: Việc truy tố vi phạm rất ít, và mức phạt quá thấp. Giai đoạn 1998–2009 chỉ có 9 vụ kết án trên tổng số 44 vụ được chuyển sang truy tố.

(ii) ***Năm 2012***: PCPD đã chuyển 15 vụ vi phạm cho cảnh sát điều tra, tăng 25% so với năm trước. Tuy nhiên, mức phạt chỉ từ 1.000 HKD (tương đương USD 128,60) đến 2.500 HKD (tương đương USD 321,50), không đủ sức răn đe.

b) **Cơ chế bồi thường dân sự**

PDPO quy định cá nhân có thể khởi kiện yêu cầu bồi thường thiệt hại do vi phạm bảo vệ dữ liệu cá nhân. Tuy nhiên, trên thực tế, cơ chế này hiếm khi được áp dụng do người khiếu nại phải tự mình theo đuổi vụ kiện và pháp luật không có quy định rõ ràng về việc PCPD có thể đại diện hoặc hỗ trợ nguyên đơn trong quá trình khởi kiện.

Ở một số quốc gia như Úc, luật bảo vệ dữ liệu cho phép cá nhân yêu cầu tòa án ra lệnh cấm (injunctive relief) để ngăn chặn vi phạm, nhưng Hong Kong không có cơ chế tương tự.

4. Tổng quan về cơ chế bảo vệ dữ liệu tại Hong Kong

Hong Kong có một hệ thống bảo vệ dữ liệu sau sửa đổi 2012 chặt chẽ hơn, giúp nâng cao mức độ tuân thủ và giảm thiểu khiếu nại. Một trong những biện pháp quan trọng là công khai thông tin về quá trình giải quyết khiếu nại, bao gồm số lượng vụ việc được điều tra và các trường hợp vi phạm nghiêm trọng theo Điều 48(2) của PDPO. Mặc dù hiện tại chưa có đủ dữ liệu để đánh giá toàn diện hiệu quả xử lý khiếu nại, PCPD cam kết sẽ cập nhật thêm thông tin về cách khắc phục cho người khiếu nại trong các báo cáo sắp tới.

Không giống một số quốc gia khác, Hong Kong không yêu cầu doanh nghiệp phải đăng ký với cơ quan nhà nước trước khi xử lý dữ liệu, trừ các trường hợp đối chiếu dữ liệu – Data Matching (*đã được phân tích ở bài viết trước*). PCPD có thể yêu cầu một số ngành nghề nộp báo cáo về việc xử lý dữ liệu, nhưng đến nay vẫn chưa áp dụng biện pháp này. Thay vào đó, chính quyền khuyến khích các lĩnh vực như khu vực công, ngân hàng, viễn thông và bảo hiểm áp dụng các chương trình quản lý dữ liệu cá nhân. Việc kiểm tra tuân thủ chủ yếu được thực hiện thông qua các cuộc kiểm tra không chính thức thay vì thanh tra theo Điều 48(1). Dù vậy, Hong Kong vẫn tiến hành một số cuộc thanh tra quy mô lớn, điển hình như kiểm tra hệ thống CCTV của tàu điện ngầm (MTR) vào năm 2013.

Nhìn chung, Hong Kong là một trong những quốc gia có hệ thống pháp luật bảo vệ dữ liệu tốt ở khu vực châu Á. Những cải cách năm 2012 đã giúp tăng cường các biện pháp thực thi, nâng cao tính minh bạch và khả năng giám sát. So với nhiều quốc gia khác, Hong Kong có sự cân bằng tốt giữa việc bảo vệ dữ liệu cá nhân và nhu cầu xử lý dữ liệu cá nhân thực tế của các doanh nghiệp.

NGƯỜI THỰC HIỆN:

NGUYÊN TRỌNG HIẾU
Senior Associate
E: hieu.nguyen@asialegal.vn

NGUYỄN THỊ MAI THU
Legal Assistant
E: thu.mai@asialegal.vn

Tuyên bố miễn trừ trách nhiệm: Nội dung bài viết trên không phải là ý kiến tư vấn pháp lý chính thức và cũng không thể hiện quan điểm của Asia Legal hay bất kỳ luật sư, chuyên viên tư vấn nào của Asia Legal. Bài viết này chỉ bao gồm các thông tin chung nhằm mục đích cập nhật, đánh giá nội dung bản án, quyết định của toà án về huỷ phán quyết trọng tài. Mặc dù vậy, Chúng tôi không thể đảm bảo những thông tin này là chính xác tại thời điểm đăng tải công khai. Asia Legal sẽ miễn trừ mọi trách nhiệm pháp lý phát sinh do thực hiện hoặc không thực hiện bất kỳ hành vi nào dựa trên cơ sở áp dụng nội dung của bài viết này.

Bản tổng hợp này được tóm lược từ cuốn sách: Greenleaf, Graham. 2014. Asian Data Privacy Law. Nhà xuất bản Đại học Oxford. Nội dung này cung cấp cái nhìn tổng quan về hệ thống pháp luật bảo vệ dữ liệu cá nhân ở các nước Châu Á. Bản tóm lược không thay thế nguyên tác và có thể lược bỏ một số chi tiết chuyên sâu. Để hiểu rõ hơn, độc giả nên tham khảo trực tiếp sách gốc.

LIÊN HỆ:
Telephone:
(+84) 24 2269 3399

Hotline:
(+84) 84 400 8484

Email:
info@asialegal.vn

Website:
www.asialegal.vn

Trụ sở chính (Hà Nội):
Tầng 15, Toà nhà HT,
Số 80 Duy Tân, Quận Cầu Giấy,
Hà Nội, Việt Nam.

VỀ ASIA LEGAL:

Công ty Luật TNHH Asia Legal là một trong những công ty luật kinh doanh thương mại uy tín tại Việt Nam. Tại Asia Legal, chúng tôi không cung cấp các dịch vụ pháp lý đơn thuần, mà cung cấp các giải pháp pháp lý, phù hợp với yêu cầu của hoạt động kinh doanh của các Khách hàng, trên cơ sở am hiểu pháp luật Việt Nam, và hiểu rõ đặc thù kinh doanh của từng Khách hàng.

Để mang lại chất lượng dịch vụ tốt nhất cho Khách hàng, chúng tôi chỉ tập trung nguồn lực để chuyên môn hóa và phát triển theo chiều sâu các mảng dịch vụ tư vấn như sau:

- Giải quyết tranh chấp
- Mua bán & Sáp nhập
- Đầu tư nước ngoài
- Thương mại quốc tế
- Năng lượng & Khoáng sản
- Bất động sản & Xây dựng
- Lao động & Việc làm
- Bảo vệ dữ liệu cá nhân
- Sở hữu trí tuệ

VUI LÒNG QUÉT MÃ QR
ĐỂ THEO DÕI ASIA LEGAL